

Döyüş tam başqadı. Burda gərək gözüaçıq, diribaş olan, vəziyyəti yerində qıymətləndirməyi bacara bilə-sən. Dərsdə dəcalilik edən, dərsə o qədər də meyl göstərməyənlər döyüşdə başqalarında çox qəhrəmanlıq göstərilər. Bəzən ən sakit bildiyin uşaq-əsgər qazanır ən böyük uğuru. Döyüşdə ilk növbədə ürək lazımdır. Bir də vətən, torpaq sevgisi. Əgər bunlar səndə varsa, hər şey edə biləcəksən.

12-ci yazı

(Əvvəlki ötən saylarımızda)

Axırını düşüncə-düşüncə döyüşə girəndən igid olmaz. Şeyx Şamil

Düşmən təkbətək döyüşdə alışıb-yanan, qiğılıcm saçan gözlemlərindən qorxacaq, tətikdə əli əsəcək. Gördüyümüz, eşitdiyimiz qəhrəmanların əksəriyyəti belə uşaqlardan olub. Mərd, qorxmaq, igid uşaqlardan.

Döyüşdə əsgəri ən yaxşı tanıyanı komandiri olduğu kimi, məktəbdə də şagirdi ən yaxşı tanıyan onun müəllimidir.

Müəllimlər uşaqları bəzən valideynlərindən daha yaxşı tanıyırlar. Səvadından tutmuş davranışına qədər. Bunun içində nəcincilik də var, utancaqlıq da, qabiliyyət də, ... Vətən sevgisi də.

Şəhid Cavid və Çingiz qardaşları haqqında müəllimləri Cəfərova Türkanın xatirələri

2006-cı il sentyabrın 1-də təyinatla Şəmkir rayonunun Rüstəm Əliyev adına Yeniabad kənd orta məktəbinə Biologiya müəllimi kimi işləməyə göndərilmişəm. Məmmədov qardaşımın mənim ilk şagirdlərimdən olublar. Onda Cavid 10-cu, Çingiz isə 8-ci sınıfta oxuyurdu.

İlk dərslər VIII a sinfinə zoologiya dərsi idi. Sınıfa daxil oldum, salamlayıb tanış olduqdan sonra sınıftakı uşaqlar, əsasən də dörd oğlan (Çingiz, Kamil, Seymur, Tural) məni sual atəşinə tutdular. Qurbəqalər, sürünənlər haqqında cavabını bildikləri sualları verib məni yoxladılar. Məqsədlərini anlamışdım, amma fikirləşdim ki, qarşı çıxsam başqa nəse fikirləşərlər, ona görə də verdikləri bütün sualları ətraflı şəkildə cavablandırdım. Təxminən dərslər yarısa keçmişdi, dəqiq yadımda deyil, o dörd nəfərdən hansısa biri digərlərinə "Ə ..., yox, doğrudan da bilir. Dərs keçə bilər" dedi. Şagirdlərə dedim ki, əgər sınaqdan keçdinsə, dərsə başlayaq. Pərt oldular.

Çingiz ilk dərslərdən şıltaqlığı, şuluqluğu ilə yadımda qaldı. Dərs oxumazdı, dərsdə səssiz-küylü, ipə-sapa yalmaz idi. Hər dərs Çingizin adını çəkərdim. Heç cür onun diqqətini dərsə cəlb edə bilirdim.

IX sınıfta oxuyurdular. Dərslərin birində məni o qədər hövsələdən çıxartdı, axır dedim ki, sən balaca uşaq deyilsən, belə olmaz axı... Bu gün-sabah məktəbi bitirəcəksən, ali məktəbə qəbul olacaqsan-olmayacaqsan, amma hərbi xidmətə yollanacaqsan. Sənə vətəni, torpağı əmanət edəcəyik. Çingiz ayağa qalxaraq özündən razı bir ədə ilə "nə bilirsiniz, bəlkə ele Qarabağı biz azad edəcəyik", - dedi. Atalar demişken: "

ngiz hərbiçidir.

Cavid təbiətən çox sakit uşaq idi. Ən azından mən onu ele tanıyırdım. Dərs dediyim iki il ərzində sakit təbiəti ilə yadımda qalıb. Qardaşı kimi Cavid də dərsə hazırlıqsız gəlirdi. Bir dəfə necə oldusa, dərs zamanı Cavid arxada oturan yol-

dedi - sabah dəfn olunacaq, bizə əkil lazımdır". Şəhidin kim olduğunu soruşdum. Məmmədov Cavid İlham oğlu dedi. Həmin an şokolad oğlan heç yadımda düşmədi. Mən tamam başqa oğlanı fikirləşdim. Özümü heç cür ələ ala bilmirdim. Hətta fikirləşdiyim uşağın dərsdə et-

ədə birinci partada oturmuşdu. Sıra ona çatanda, mən onun adını çəkməmiş Çingiz ayağa qalxıb mənə əsgər salamı verdi. Və özünü təqdim etdi: "Mən, Məmmədov Çingiz İlham oğlu". Yuxudan ayıldım, onda anladım ki, şəhid Cavid mənim şokolad şagirdimdi. Hər

"Şəhid qardaşlar" kitabı

Deyənmi, dedirdənmi..."

Bəli, Çingiz Qarabağı azad edənlərdən, tariximizi yeniləyənlərdən, yeni tarix yazanlardan oldu. Qarabağımızın uğrunda canından keçdi, şəhidlik zirvəsinə ucaldı.

Məktəb illərində dəcəlliyinə görə, hətta bir gün valideynlərinin mənimlə əlaqə saxlamaları üçün xəbər göndərməyə uşaq axtarırdım, dedilər ki, bəs X sınıftakı Cavid onun qardaşdır, ona deyə bilərsiniz.

Tənəffüsdə Cavidə çağırırdım: "Şokolad oğlan, səni bir dəqiqə olar?" Cavid mənə yaxınlaşdı. Və Çingizlə bağlı ona gileyəndim. Dedi ki, müəllimə, atam bilməsin, bir də sizi incitməz. Doğrudan elə də oldu. O gündən sonra Çingiz dərsdə dəcəllik etmədi. Sakit dayanıb dərsdə gözləri ilə məni izləyirdi. Bir gün o qədər sakit, süst olmuşdu ki, özüm də narahat oldum. Çingizə yaxınlaşıb soruşdum ki, sənə nəse olub, ağrıyub eləmirsən? "Yox, müəllimə, ağrıyıram, nədi ki?" Dedim: "Heç, sakit oturmusan, ona görə soruşdum".

Çingizin reaksiyası: "Ey, ay müəllimə, sizin də qəribə xasiyyətiniz var. Səs salıram, niyə səs salırsan, sakit oluram, niyə sakit durursan" - deyərsiz.

Qeyri-ixtiyari gülümsədim və dedim ki, indi də çox sakit-sən, sadəcə, narahat oldum.

Gah şıltaqlığı, çuluqluğu, səs-küyü, gah zarafatlarıyla Çingiz məktəbi bitirdi.

Çox sonralar bildim ki, əsgərlikdən sonra hərbiyə qalıb orada işləyir.

Bir qış səhəri idi. Hava çox dumanlı olduğundan göz-gözü görmürdü. Avtobusdan düşüb məktəbə gedirdim. Dumanda iki nəfərin yaxınlaşdığını gördüm. Biri hərbi formada idi. Kitelinin boyunluğunu qaldırıb, kepkasını da lap aşağı salıb özündən razı bir ədə ilə "Salam, müəllimə, necəsiniz?" - dedi. Salamını aldım, amma səs tonundan onu və yanındakını tanımadığımı hiss etdim. Hər ikisi güldü. Mülki formada olan dedi ki, müəllimə bizi tanımadı. Səsindən Cavidə tanıdım. Ona qədər Çingiz mənə tanışlıq verdi: "Müəllimə, 2 verdiyiniz oğlanam". Mən onda bildim ki, Çi-

daşları ilə danışib dərsdə səs-küy yaratdı. Mən qeyri-ixtiyari olaraq "ey şokolad oğlan sakit ol, düz otur", - deyərək Cavidə səsləndim. Cavid "Müəllim mənə niyə elə dediz", - dedi. Hiss elədim ki, incidi. "Şokolad pısdı bəyem? Xətrinə deydimse, üzr istəyirəm", - söylədim. Zəng vuruldu. Uşaqlara siz çıxıb gələrsiz deyib sənədlərimi toplayıb otaqdan çıxardım ki, qapıda Cavid bir yoldaşı ilə görüşürdü. "Müəllimə sizi bir dəqiqə olarmı?" - deyə səsləndi. Yaxınlaşdım. Cavid bir az utancaq, bir az sevincli "Müəllimə, siz məni həmişə şokolad oğlanı çağırırdınız, şokolad oğlanı çağırırdınız, şokolad oğlanı çağırırdınız", - deyə söylədi. "Yox, müəllimə, siz məni ele çağırırdınız. O gündən Cavid mənim şokolad oğlanım, şokolad şagirdim oldu. Onu məktəbi qurtarana kimi o adla çağırırdım.

Vətən müharibəsi başlayanda onların hərbiyə işlədiklərini tamam unutmuşdum. O xəbəri alana kimi...

2020-ci il oktyabrın 3-də, gecə saat 11-in yarısı olardı, işğaldan azad olunan ərazilərin adlarının açıqlanmasını gözləyirdim. Mənə zəng gəldi. Zəng edən məktəbimizin direktoru idi. "Müəllimə, şəhidimiz var, -

diyi şıltaqlıqlardan danışib ağlayırdım.

30 ildə verdiyimiz hər bir şəhid bizimdir. Hər bir azərbaycanlı ailəsinindir. Bu gün də sosial şəbəkədə, TV kanallarında tanımadığım şəhid haqqında oxuyanda, onun həyat yolu haqqında eşidəndə şəhidin doğmalan qədər o ağrıyı yaşıyırdım.

Cavid və Çingiz qardaşları bizim gözümüzün önündə şagirdimiz olaraq böyüyüblər. Biz müəllimlər üçün şagirdini itirmək çox ağrıdır. O ağrını, o acını daha yaxından hiss edirdim. Nə qədər dəcəl, nə qədər şuluq olsalar belə heç bir müəllim öz şagirdinin itkisini istəməz. Hər şagird müəllimi üçün övlad kimidir. Valideyn bütün övladlarını sevdiyi kimi, müəllim də şagirdlərinin birini az, birini çox sevdi. Amma sevdi.

Şəhid olan Cavidin mənim şokolad oğlanım, şokolad şagirdim olduğunu yuxuda bildim. Xəbəri eşidəndə mən onu başqa Cavidimlə səhv salmışdım.

Şəhid xəbərini aldığım gecə yuxumda Çingizgilin sinfinə dərsə girdim, şagirdlərin davamiyyətini yoxlayırdım. Bütün uşaqlar məktəbli formasında idilər, təkə Çingiz hərbi formada idi. Həmişəki kimi orta cərg-

dəfə söhbət onlardan düşəndə o yuxunu danışırıam və niyə Çingizin yuxuma girdiyini soruşurlar. Deyirəm ki, yaqın Çingiz demək istədi ki, şəhid mənim qardaşımdı, müəllimə, başqası deyil. Anlada bilmirdim, ancaq o yuxudan sonra şəhidin kim olduğunu deqiq bildim.

Cavidin yas mərasimində ailəsinin Çingizlə əlaqə saxlaya bilmədiyini eşitdim. Bütün kənd - onu tanıyan-tanımayan hər kəs ümidlə Çingizdən xoş xəbər gözləyirdi. Bunun üçün dualar edirdi. Təəssüf...

Dekabr ayının 17-də yenə zəng gəldi, yenə şəhid xəbəri aldım. Bu, aylardı itkin kimi xəbərdirdi Çingizin zəhər xəbəri idi.

Şəhidlik uca zirvədi. Bu zirvəyə uçalmaq hər kəsə nəsib olmur. Yaxınını şəhid vermisi biri kimi deyə bilərəm ki, bu zirvəyə nə qədər uca, qürurverici olsa da, geridə qalanlar - bizlər üçün onları yoxluğunu qəbul etmək, onları bir daha görə, səslərini bir daha eşidə bilməyəcəyimiz acısı çox ağrıdır.

Allah Cavid və Çingiz Məmmədov qardaşlarına və onların təmsalında cəmi şəhidlərimizə rəhmət eləsin.

Mekənlən cənnət olsun.

(ardı var)
Rəfal TAGIZADƏ